

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO
POLSKIEGO TOWARZYSTWA FILOLOGICZNEGO
ZA OKRES OD 24 WRZEŚNIA 2015 DO 14 WRZEŚNIA 2017

Sprawozdanie za okres od 28 września 2013 do 23 września 2015 obejmujące pierwszą połowę kadencji Zarządu Głównego zostało przedstawione na Zjeździe PTF w Toruniu, który odbył się 24–26 września 2015 roku, a także opublikowane w Eos 2016/1, s. 173–175.

I. Skład Zarządu Głównego

W okresie sprawozdawczym Zarząd Główny działał w następującym składzie: Prezes Zarządu Głównego – dr hab. prof. UW r Gościwit Malinowski; Wiceprezesa Zarządu Głównego – dr hab. prof. UŚ Tadeusz Aleksandrowicz, dr hab. prof. UMK Przemysław Nehring, dr hab. prof. UJ Hubert Wolanin; Skarbnik Zarządu Głównego – dr Sławomir Torbus; Sekretarz Zarządu Głównego – dr Katarzyna Ochman; Członkowie Zarządu Głównego – prof. dr hab. Krzysztof Głombiowski, dr Idaliana Kaczor, prof. dr hab. Krzysztof Narecki, dr hab. Rafał Rosół, dr hab. Joanna Usakiewicz, dr Rafał Toczko, dr Małgorzata Wróbel; Przewodniczący Komisji Nagród i Wyróżnień – prof. dr hab. Marian Szarmach; Redaktor naczelny „Eos” – dr hab. prof. UW r Jakub Pigoń; Przewodnicząca Komitetu Głównego Olimpiady Języka Łacińskiego – dr hab. prof. KUL Agnieszka Dziuba; Przewodniczący Oddziałów Terenowych – dr Tomasz Mojsik (Białystok), dr hab. prof. UG Tatiana Krynicka (Gdańsk: od 3 IX 2015), dr hab. Anna Kucz (Katowice), dr Aleksandra Klęczar (Kraków), dr Agata Łuka (Lublin), dr Joanna Rybowska (Łódź), prof. dr hab. Joanna Rostropowicz (Opole), dr Magdalena Stuligrosz (Poznań), dr Małgorzata Cieśluk (Szczecin), dr Jan Kwapisz (Warszawa), dr Barbara Hartleb-Kropidło (Wrocław: do 28 VI 2017), dr Mariusz Plago (Wrocław: od 28 VI 2017).

II. Posiedzenia Zarządu Głównego

W okresie sprawozdawczym odbyły się cztery posiedzenia Zarządu Głównego: 24 IX 2015 w Toruniu, 21 V 2016 w Warszawie, 19 XI 2016 *online* i 6 VI 2017 w Warszawie.

III. Uchwały Zarządu Głównego

W okresie sprawozdawczym Zarząd podjął jedną uchwałę:

1. Uchwała nr 1/2017 Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Filologicznego z dnia 7 VI 2017 roku w sprawie przyznania pani magister Magdalenie Berezie, nauczycielce języka łacińskiego w IV LO w Toruniu, nagrody „Optima magistra” w konkursie na najlepszego nauczyciela łaciny organizowanym przez Fundację *Traditio Europae*.

IV. Projekty badawcze

W okresie sprawozdawczym uzyskano finansowanie i rozpoczęto realizację dwóch projektów badawczych:

1. Dr Joanna Porucznik (Wrocław), „Procesy kreowania tożsamości kulturowej w antycznym północnym Czarnomorzu. Polis grecka a tereny wiejskie”. Konkurs NCN Preludium 9, okres realizacji: 24 miesiące, kwota grantu: 99 000 zł, w tym koszty pośrednie 9000 zł.
2. Dr Maja Miziur-Moździuch (Wrocław), „Zoo Ptolemeusza. Zwierzęta w Egipcie hellenistycznym”. Konkurs NCN Sonata 10, okres realizacji projektu: 12 miesięcy (przedłużony do 18 miesięcy), kwota grantu: 103 290 zł, w tym koszty pośrednie 9 390 zł. W ramach projektu badawczego podpisano z panią dr Mają Miziur-Moździuch umowę o pracę na okres od 12 IX 2016 do 11 IX 2017.

W okresie sprawozdawczym złożono ponadto sześć wniosków grantowych na łączną kwotę 4 979 245 zł, które nie uzyskały finansowania.

V. Finansowanie bieżącej działalności

W okresie sprawozdawczym uzyskano dofinansowanie w kwocie 7000 zł ze środków DUN na organizację Zjazdu PTF w Katowicach, a także podpisano z Kuratorium Oświaty w Warszawie porozumienia dotyczące zwrotu kosztów X, XI i XII edycji Konkursu Kultury Klasycznej organizowanego przez Oddział Warszawski PTF.

Przeprowadzono konsultacje z innymi organizacjami pozarządowymi i podjęto wstępne działania zmierzające do uzyskiwania w przyszłości finansowania działalności statutowej PTF ze środków Komisji Europejskiej, a także od indywidualnych sponsorów: przedsiębiorstw i osób prywatnych.

VI. Działalność wydawnicza

W okresie sprawozdawczym ukazały się cztery zeszyty *Eos*: 2015/1–2 i 2016/1–2. Zeszyt 2017/1 jest obecnie w korekcie, a zeszyt 2017/2 – w opracowaniu redakcyjnym.

Z roku na rok zmniejsza się dotacja uzyskiwana z MNiSW na działalność upowszechniającą naukę: w latach 2011–2015 była to kwota 36 000 zł, 2016 30 245 zł, zaś w roku 2017 zaledwie 18 480 zł (od dwóch lat dofinansowanie DUN nie obejmuje m.in. kosztów druku). W roku 2017 uzyskano dofinansowanie publikacji *Eos* od dziekanów Wydziału Filologicznego UWr (4500 zł) i Wydziału Historyczno-Pedagogicznego UWr (4500 zł).

W sierpniu 2017 roku zakończyła się ewaluacja listy czasopism *European Reference Index for Humanities* (ERIH). Z niezrozumiałych względów *Eos*, podobnie jak wiele innych prestiżowych czasopism filologicznych, nie znalazła się na nowej liście (funkcjonującej obecnie pod nazwą ERIH Plus). W związku z tym, że nasz periodyk spełnia wszystkie wymagane kryteria, Redakcja podjęła niezwłoczne starania o wyjaśnienie i zmianę tej decyzji.

W latach 2015–2016 wyegzekwowano zaległe wynagrodzenie z tytułu opłat reprograficznych od Stowarzyszenia Wydawców „ReproPol” za okres od 2007 do 2015 roku w łącznej kwocie 1660 zł 98 gr.

VII. Olimpiada Języka Łacińskiego

W roku szkolnym 2015/2016 przeprowadzono XXXIV Olimpiadę Języka Łacińskiego, w której wzięło udział 297 uczniów z całej Polski. Było to niestety o ponad 80 uczniów mniej niż w edycji poprzedniej. Do etapu centralnego zakwalifikowało się 41 osób, spośród których wyłoniono dwunastu laureatów. Zwycięzcami zostali *ex aequo* pani Alicja Marczevska z Białej Podlaskiej oraz pan Tomasz Bańkowski z Wrocławia.

Czworo laureatów, którzy uzyskali najwyższy wynik punktowy, reprezentowało Polskę na XXXVI międzynarodowym konkursie łaciny cycerońskiej *Certamen Ciceronianum Arpinas* 6–8 maja 2016. Byli to: p. Alicja Marczevska, p. Zuzanna Witkowska, p. Tomasz Bańkowski oraz p. Kacper Źochowski. Opiekunem grupy był pan dr Janusz Ryba z I LO im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie. Pan Tomasz Bańkowski został sklasyfikowany na dziewiątym miejscu.

W roku szkolnym 2016/2017 odbyła się XXXV Olimpiada Języka Łacińskiego. W etapie szkolnym wzięło udział 363 uczniów z całej Polski, czyli o 66 uczniów więcej w porównaniu z edycją poprzednią. Do części centralnej zakwalifikowały się 44 osoby, spośród których wyłoniono dwunastu laureatów. Zwyciężczynią XXXV Olimpiady – uzyskując maksimum punktów – została pani Cecylia Kłosińska z Warszawy. Godnym podkreślenia jest fakt, że w etapie finałowym udział wzięła uczennica gimnazjum z Buska-Zdroju, pani Anna Domagała, która uczy się łaciny samodzielnie. W rywalizacji konkursowej dotarła ona aż do części ustnej.

Sześcioro laureatów reprezentowało Polskę na XXXVII międzynarodowym konkursie łaciny cycerońskiej *Certamen Ciceronianum Arpinas* 11–14 V 2017. Byli to: p. Cezary Jasiński, p. Klementyna Michalska, p. Piotr Wolski, p. Sylwia Gajda, p. Bartłomiej Dziejdz oraz p. Franciszek Pawłowski. Opiekunem grupy był – podobnie jak w latach ubiegłych – pan dr Janusz Ryba. Pan Bartłomiej Dziejdz znalazł się wśród pięciu wyróżnionych uczestników.

Pomimo bardzo trudnej sytuacji języka łacińskiego w szkołach i niepewnej przyszłości tego przedmiotu poziom prac i wypowiedzi uczniów utrzymuje się w ostatnich kilku latach na bardzo wysokim poziomie. Świadczy to niewątpliwie o ich pasji, ale również o ciężkiej pracy nauczycieli, którzy często

w niesprzyjających warunkach przygotowują do Olimpiady kolejnych uczestników.

W roku 2017 Komitet Olimpiady Języka Łacińskiego uzyskał finansowanie przedsięwzięcia na kolejne trzy lata w ramach konkursu ministerialnego.

VIII. Łacina w szkole

30 XI 2016 w związku z wdrażaną obecnie reformą edukacji Ministerstwo Edukacji Narodowej opublikowało projekt *Rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych*. Od tej pory głównym nurtem działalności Zarządu Głównego stały się intensywne dążenia do przywrócenia należnego miejsca języka łacińskiego w programie szkolnym, polegające najpierw na próbach kontaktu z organami administracji rządowej (m.in. w ramach tzw. debaty oświatowej i konsultacji społecznych), a następnie na szerokim lobbyingu politycznym i publicystyce. Działania nasze były i są na bieżąco nagłaśniane za pośrednictwem serwisu Facebook, Twitter i Youtube oraz strony internetowej PTF, a także przy pomocy niektórych życzliwych dla nas mediów. Niestety, wysiłki te nie przyniosły dotąd pożądaných efektów: nowe *Rozporządzenie*, podpisane przez panią minister Annę Zalewską 17 III 2017, ma zacząć obowiązywać w liceach od roku szkolnego 2019/2020, a jego zapisy nie tylko nie stanowią żadnej próby odwrócenia negatywnych trendów wywołanych decyzjami poprzednich ministrów edukacji, ale też wprowadzają nowe rozwiązania, skrajnie niekorzystne dla przedmiotu „Język łaciński i kultura antyczna”, które mogą spowodować całkowite i ostateczne usunięcie nauczania łaciny ze szkół publicznych w Polsce. Co więcej, w oficjalnych wypowiedziach przedstawicieli MEN (m.in. w odpowiedzi na interpelację poselską zgłoszoną 1 V 2017) powtarzana była teza, jakoby nauczanie języka łacińskiego w polskich szkołach miało się dobrze, a spadek poziomu znajomości łaciny w Polsce był spowodowany wyłącznie brakiem chęci uczniów do wybierania tego przedmiotu.

W tych okolicznościach Zarząd PTF zwrócił się do sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży z apelem o podjęcie działań w tej sprawie, co spotkało się z dużym zrozumieniem wielu członków Komisji. 7 VI 2017 odbyło się specjalne posiedzenie Komisji poświęcone sprawie nauczania języka łacińskiego i kształcenia nauczycieli w tym zakresie. Podczas tego posiedzenia, w którym wzięli również udział Prezes i Sekretarz Zarządu Głównego PTF, posłowie z różnych stron sceny politycznej na czele z Przewodniczącym Komisji, panem posłem Rafałem Grupińskim, wypowiedzieli zdecydowane poparcie dla naszych postulatów. W kolejnych miesiącach Komisja opracowała dezyderat w sprawie nauczania języka łacińskiego zawierający konkretne oczekiwania wobec Ministra Edukacji i Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dokument ten został jednogłośnie przyjęty podczas posiedzenia 12 IX 2017. Przedstawiciele PTF uzyskali zapewnienie Przewodniczącego, że Komisja będzie monitorować działania ministrów w tej sprawie.

Zarząd Główny przeprowadził także szeroko zakrojoną akcję pt. „Szkola przyjazna łacinie”, w wyniku której na stronie internetowej PTF zamieszczono stale aktualizowaną listę i mapę szkół, w których nadal, pomimo niesprzyjających warunków od lat narzucanych przez władze oświatowe, nauczany jest język łaciński. Z zebranych danych wynika, że tylko niecałe 10% liceów w Polsce oferuje naukę łaciny w jakiegokolwiek formie, zdecydowana większość z nich w znikomym wymiarze godzin, często jedynie w formie koła zainteresowań. Zaledwie 25 szkół proponuje przedmiot „Język łaciński i kultura antyczna” w zakresie rozszerzonym, czyli według ministerialnej podstawy programowej. Mapa „szkół przyjaznych łacinie” jasno pokazuje, że istnieją całe regiony Polski (zwłaszcza w północnej i zachodniej części kraju), które uległy już całkowitej delatynizacji. Nauka tego języka jest możliwa – poza nielicznymi, chlubnymi wyjątkami – jedynie w większych miastach. Pewne nadzieje może budzić coraz pręcej rozwijająca się oferta szkół prywatnych, które będąc częściowo niezależne od Ministerstwa Edukacji Narodowej mogą uwzględniać w swoich programach nauczanie języka łacińskiego.

IX. Ankieta na temat sytuacji zawodowej filologów klasycznych

Aby odpowiedzieć na absurdalne zarzuty ze strony przedstawicieli MEN, jakoby z powodu braku nauczycieli (w roku szkolnym 2016/2017 zaledwie 74 etaty w całej Polsce!) niemożliwe było przywrócenie nauczania języka łacińskiego w polskich szkołach, Zarząd Główny opracował internetową ankietę na temat sytuacji zawodowej filologów klasycznych. Na ankietę odpowiedziało 278 osób, co według ostrożnych szacunków może stanowić ok. 10% wszystkich filologów klasycznych w Polsce. Wyniki wydają się zatem być bardzo miarodajne. Informacja o ankiecie rozchodziła się szybko, co świadczy o wysokim poziomie zaangażowania środowiska klasyków w działania, które mogą zaowocować poprawą sytuacji nauczania języka łacińskiego w Polsce.

- 1) Z ankiety wynika, że łacinnicy są szczególnie wysoko wykwalifikowaną grupą nauczycieli. Połowa z nich ma wykształcenie dwukierunkowe. Prawie jedna trzecia zrobiła doktorat. 85% respondentów ma wymagane kwalifikacje do nauczania w szkołach średnich, a 40% posiada stopień awansu zawodowego, z czego ponad połowa jest nauczycielami dyplomowanymi! Większość z nich stosuje różnorodne metody dydaktyczne, często bardzo dalekie od stereotypu surowego łacinnika.
- 2) Możliwości dydaktyczne tej kadry pozostają jednak w dużej mierze niewykorzystane, ponieważ nie ma dla nich miejsca w naszym systemie edukacji. Spośród łacinników pracujących w szkole zaledwie kilkanaście procent cieszy się pracą na pełen etat. Zdecydowana większość pracuje w takim wymiarze godzin, który nie zapewnia im godziwego wynagrodzenia. Aż 33% nauczycieli łaciny przychodzi do szkoły zaledwie na 2–3 godziny w tygodniu. Spośród tych respondentów, którzy pracują w szkole, aż 15% deklaruje, że

nie może wejść na ścieżkę awansu zawodowego, ponieważ nie ma pensum wymaganego do rozpoczęcia stażu.

- 3) W ramach ankiety uzyskaliśmy deklaracje 141 nauczycieli łaciny, którzy byliby gotowi podjąć pracę w szkole publicznej – lub zwiększyć swój wymiar godzin – od zaraz, choćby od września tego roku, jeśli tylko pojawiłaby się taka możliwość. Jest to ponad połowa wszystkich respondentów. Znaczna część z nich byłaby gotowa po prostu zmienić pracę po to, aby uczyć łaciny. Na pytanie „dlaczego?” zdecydowana większość, bo aż 66% odpowiada, że nauczanie łaciny jest ich pasją, a kolejne 21% deklaruje przekonanie, że nauczanie łaciny jest czymś, co robią dobrze. Do tej grupy należy też dodać tych, którzy nie deklarują wprawdzie, że od razu podjęliby pracę w szkole, ale na przeszkodzie stoją im zobowiązania wobec obecnego pracodawcy, a nie własna niechęć. Aż 7% nauczycieli stwierdza, że byliby gotowi podjąć się nauczania w szkole, choć ich zarobki byłyby wówczas niższe, niż obecnie!
- 4) Warto także podkreślić, że odsetek osób poszukujących pracy wynosi w tej grupie zaledwie 5% – nie jest to więc grono ludzi niezaradnych czy biernych, którzy czekają na to, aż zapewni się im pracę. Spośród osób, które nie zdecydowałyby się zacząć pracy w szkole od września tego roku, połowa deklaruje, że nie zrobiłaby tego, ponieważ obecna praca sprawia im satysfakcję, a ¼ dlatego, że jako nauczyciele zarabialiby mniej niż teraz. Zaledwie 5% wszystkich respondentów twierdzi, że nie podjęliby się pracy w szkole, bo nie mają powołania do pracy nauczycielskiej. Statystyki te potwierdzają powszechne w naszym środowisku doświadczenie: znaczna liczba filologów klasycznych to ludzie z pasją, którzy chcą zarażać innych swoim entuzjazmem i przekazywać młodym pokoleniom to, co w naszej kulturze mamy najlepszego i najszlachetniejszego. Doświadczyli oni na własnej skórze konsekwencji zmian w systemie edukacji w ostatnich dziesięcioleciach. Nie dziwi zatem, że aż 75% respondentów uważa, że przyczyną likwidacji lekcji łaciny są decyzje władz oświatowych.

Wyniki ankiety zdają się wskazywać, że filologowie klasyczni są grupą o bardzo silnej „tożsamości zawodowej”. Wiedzą, kim są, co robią i po co to robią. Doświadczają frustracji spowodowanej tym, że mało kto rozumie wartość ich pracy i wagę tego, co mają do zaoferowania. Nie mają jednak najmniejszych wątpliwości co do tego, że to, co mają do zaoferowania jest wartościowe i ponadczasowe.

Nieoczekiwanym wnioskiem z ankiety było stwierdzenie, że aż 61% respondentów *nie należy* do Polskiego Towarzystwa Filologicznego. Obserwacja ta otwiera szeroką perspektywę współpracy z licznymi osobami, które nie były dotąd bezpośrednio zaangażowane w działalność naszej organizacji.

X. Promocja i popularyzacja

Profil PTF, który został założony w serwisie społecznościowym „Facebook” 29 IX 2013, jest obecnie obserwowany przez ponad 900 osób, z których

zdecydowana większość nie jest członkami naszego Towarzystwa. Rozbudowano stronę internetową PTF, a także podjęto próby rozpowszechniania informacji o działaniach i wartościach Towarzystwa za pośrednictwem serwisów Youtube i Twitter. W ramach dofinansowania Zjazdu w Katowicach pozyskano fundusze na realizację promocyjnego materiału filmowego.

W ostatnich miesiącach obszerne materiały na temat Polskiego Towarzystwa Filologicznego i nauczania łaciny zostały opublikowane m.in. w tygodnikach „Polityka” i „Gość Niedzielny”, w „Naszym Dzienniku” i w „Gazecie Wyborczej”. Przedstawiciele PTF wzięli udział w audycjach wyemitowanych przez Radio TokFM, Radio Wrocław, Radio dla Ciebie i telewizję Echo24. Informacje na temat naszej działalności ukazały się także na rozmaitych portalach internetowych, co spowodowało zdecydowany wzrost zainteresowania kulturą klasyczną, a zwłaszcza nauczaniem języka łacińskiego. Linki do znanych nam materiałów prasowych, radiowych i telewizyjnych są na bieżąco zamieszczane na stronie www.

XI. Współpraca z innymi instytucjami

Zarząd Główny nawiązał kontakt z organizatorami Europejskiego Festiwalu Łaciny i Greki w związku z happeningiem polegającym na publicznej recytacji *Odysei* w różnych miejscach na całym świecie, który odbył się 24 III 2017. W przedsięwzięciu tym wzięli udział, nierzadko z ogromnym zaangażowaniem, członkowie PTF w dziewięciu miastach Polski.

W sierpniu 2017 do Zarządu Głównego zwróciła się Fundacja Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii (DUCH) z prośbą o objęcie patronatem uruchomionego w roku szkolnym 2017/2018 pilotażowego programu nauczania języka łacińskiego, który cieszy się nadspodziewaną popularnością. Podjęto wstępne rozmowy na temat możliwości przyszłej współpracy i wymiany doświadczeń.

XII. Działalność administracyjna

Zarząd Główny sporządził rejestr członków PTF, z którego wynika, że na dzień 31 grudnia 2016 do Towarzystwa należy 512 osób, w tym 11 członków honorowych. Lista musi zostać uzupełniona o daty urodzenia, aby można było w każdym roku precyzyjnie wskazywać osoby zwolnione z obowiązku płacenia składek członkowskich. Kwota składek zaksięgowanych na rachunku bankowym w latach 2014–2016 wynosi łącznie 18 360 zł, co oznacza, że podczas mijającej kadencji składki uiszczało średnio 245 osób rocznie.

Rejestr członków PTF należałoby także uzupełnić o adresy poczty elektronicznej, aby zapewnić możliwość bezpośredniego kontaktu Zarządu Głównego z wszystkimi członkami Towarzystwa, na przykład w formie newslettera rozsyłanego co kilka miesięcy i przy okazji ważniejszych wydarzeń, co dotąd nie było praktykowane.

Aby zapobiec tego rodzaju problemom w przyszłości, opracowano ujednolicony wzór deklaracji członkowskiej dla osób wnioskujących o przyjęcie do PTF, który jest dostępny na stronie internetowej.

*Prezes Zarządu Głównego PTF
dr hab. Gościwit Malinowski, prof. UW*

*Sekretarz Zarządu Głównego PTF
dr Katarzyna Ochman*